

Дермань. Славний і незнищений!

Лідія РИБЕНКО

Минулої суботи до Дерманя приїхала спора кількість людей. Причина цього вельми приємна: 675-річчя першої письмової згадки про село Дермань. У зв'язку з цим було проведено велике святкування. Це урочиста літургія, яку провів архієпископ Рівненський і Острозький Серафим; Всеукраїнська науково-практична конференція; відкриття та освячення пам'ятного знака, встановленого на майдані перед школою і мітинг; великий концерт.

Але перш ніж деталізувати деякі моменти перерахованих заходів, хотілося б нагадати читачеві про славу історію "королеви волинських сіл". І хто ж може зробити це краще, аніж уродженець і патріот Дерманя, кандидат історичних наук, заступник голови товариства "Дермань" Гурій Бухало.

Видатний український письменник, публіцист Улас Самчук назвав село, в якому він народився, "центром центрів на планеті".

А про що говорять назви "кутків" Дерманя? Прислухайтесь до йогого звучання: Балаби, Шинковиці, Пропастинище, Залужжя, гора Хом, Назоринці, Турецька гора, Застав'я, Варшава, Спінці, Каменяки, Драчі, Мишинки, Лебедівана, Лиси, Шулєжки, Довбеньки та багато інших. Є в Дермані й куток Запоріжжя. Улас Самчук пише: "А заснували те Запоріжжя три козаки, що zostалися після Хмельницького, Гина, Балаба і Бигло..."

різати на боротьбу за свободу України. Не випадково в 1941-1950-і роки село вважали одним з найголовніших центрів опору як гітлерівцям, так і більшовикам. Останні ніяк не могли викоренити в селі "дух українського буржуазного націоналізму", через що вирішили переіменувати село в... Устенське. 42 роки село вимушене було носити цей більшовицький вимпир.

...І які ж особистості прибули цього дня до Дерманя! Одних тільки народних депутатів України - вісім! Науковці, громадські діячі, артисти театру та естради... Обличчя і юні, й такі, на яких відображені роки страждань... До речі, аж із Чернівців прибув сюди Костянтин Король - один із керівників повстання в Норільському таборі, яке відбулося в 1953 році і в якому взяли участь і дерманці. Саме цього святкового дня через п'ятдесят років він зустрівся зі своїм побратимом Іваном Маєвським з Острога, котрий у 1947 році врятував Костянтинові життя.

Ухвалу, прийнят^у на науково-практичній конференції, було оприлюднено перед народом на майдані. Громада погодилася з рішеннями: звернутися до Президента України, Кабінету Міністрів з проханням оголосити Дермань Здобувцівського району селом - історико-культурно-природничим заповідником, разом з обласною організацією Спілки письменників України встановити республіканську премію імені Уласа Самчука, якою щорічно відзначати найкращі публіцистичні твори українських авторів.

Найурочистіший момент -

коли наші церкви будуть нашими церквами. (До речі, нині в Дермані діють три храми, і всі вони належать до Московського патріархату).

Автор знака - архітектор Леонід Закревський. Цей знак є стилізованим зображенням тризуба, на тлі якого - чотирираменний хрест - старовинний герб Волинської землі.

Під тризубом - вінок героям-патріотам рідної землі, а під ним - надпис: "І світло пам'яті далеких предків не згасне в душах майбутніх поколінь".

Задум автора втілив скульптор Володимир Петухов. Виконано пам'ятний знак на спецкомбінаті КПО (директор Олексій Хміленький).

Багато зробили для того, щоб цей день запам'ятався всім присутнім, голова Дерманської сільради Володимир Лук'янчук та директор Дерманської СШ Микола Семерик, а також спонсори свята: нафтопровід "Дружба" (п. Леонід Буяк, п. Арнольд Довгополлий); управління механізації будівництва (п. Віктор Богданець); фірма "Лазорчик, "Іком", "Аліва" (п. Олександр Казначев).

Ну і, звичайно, яке ж свято без пісні?

Співати й декламувати почали відразу після закінчення мітингу, а от коли закінчили - авторці допису достеменно невідомо, проте, подекуди, довго не відпускали Оксану Білозір і синів Назарія Яремчука Дмитра та Назара.

Село має свою історію, коріння якої сягає у VIII-V ст. до н.е. А XV-XVII століття були для Дерманя золотим його віком. Це - і перша в Європі сільська друкарня, звідки вийшли книги обсягом у 326 сторінок, це і вчені, які тут працювали, дякуючи турботі та опіці князя Костянтина Острозького. У XVII ст. саме Дермань був одним з центрів української культури.

З Дерманем пов'язана діяльність Мелетія Смотрицького - автора "Грамматики словенской", якою більше 150 років користувалися в Україні, Болгарії, Росії, інших країнах, а також єпископа Єрофія (Якова Лобачівського), знавця семи іноземних мов, хіміка, фізика. Обидва вони поховані в підземеллі Святотроїцького храму. Дермань пам'ятає і Даміана Наливайка - керівника Дерманської друкарні.

Дермань є батьківщиною видатних людей, які відомі далеко за межами України. Це письменник, священик, перекладач, режисер, композитор Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) письменник, публіцист, громадський діяч Улас Самчук, поет Антон Кучерук та інші.

А в якому селі ви, шановний читачу, знайдете таку пам'ятку архітектури, яка поряд з Київською Софією, собором Паризької Богородиці, Афінським Акрополем занесена в багатотомну "Загальну історію архітектури"? Так, мова йде про архітектурний комплекс Дерманського Святотроїцького монастиря, перша письмова згадка про який відноситься до першої половини XV ст.

У селі й за часів панування царської влади, польських і фашистських загарбників працювали осередки Української Військової Організації, Організації Українських Націоналістів, "Просвіта" та інші, які, незважаючи на переслідування та те-

рор, несли дерманців правдиве, патріотичне українське слово, культуру, мову, виховували молодь у душі любові до матері-Ук-

раїни, до багатостраждального українського народу. І не випадково в роки змагань українського народу (1918-1920) з села пішли пат-

УЧАСНИКИ УРОЧИСТОСТЕЙ ПРО ДЕРМАНЬ, ІСТОРІЮ І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Іван БІЛАС, народний депутат України, доктор історичних і філософських наук, генерал-майор:

- Колишніх вояків не буває. Необхідно, щоб вояків ОУН-УПА визнали воюючою стороною. Маю сумніви, що Верховна Рада нинішнього скликання визнає це. Однак ми будемо добиватися цього.

Григорій ДЕМ'ЯН, народний депутат України, доктор історичних наук:

- Період найвищого піднесення боротьби українців за незалежність - це повстанський рух 1940-1960-х років. Майже кожне село, кожне містечко створило свої пісні про УПА, - вияв всенародної любові до вояків-патріотів. Мусимо укласти енциклопедичні довідники, своєрідні мартирологи, в які увійшли б усі, хто загинув за Україну, - і вояки, і жінки, і старики, і навіть немовлята. Ще й зараз відповідні органи неохоче дають довідки про таких людей.

Володимир КОВТУНЕЦЬ, народний депутат України, голова Рівненської "Просвіти":

- Вчені прийшли до висновку, що в одну націю людей об'єднує земля, на якій вони проживають. Багато земель, на яких побудовані храми й монастирі, народжують талановитих людей. Геологи висунули гіпотезу про утворення високоенергетичних зон, які утворюються завдяки енергії геотазми, що виникає на розломах земної кори. Це сприяє утворенню високих духовних цінностей у таких місцях. Біосенсори, дозоходці виявили, що в Дермані біологічний потенціал у 6-8 разів вищий, ніж в інших місцях. Урбанізація таких енергетичних точок призводить до знищення їх. Очевидно, що вік Дерманя - не 675 років, а більше, бо його історія сягає вглуб тисячоліть.

Іван ПАЩУК, голова Рівненського обласного краєзнавчого товариства. З доповіді "Відоме і маловідоме про Бориса Тена":

- У 1927 році в Одесі виходив журнал "Церква і життя", в якому під різними псевдонімами публікував свої твори Микола Хомичевський. Багато матеріалів про Дермань знаходиться поза селом. А тому пропоную: при товаристві "Дермань" створити редакційно-видавничу групу й видавати твори про Дермань, на основі наявних матеріалів скласти бібліографію цього села. Пропоную також створити літературно-мистецьку премію імені Уласа Самчука.

Володимир БОРЩЕВИЧ, м.Луцьк. З доповіді "Адміністративний устрій Рівненсько-Крем'янецької УАПЦ у 1942-1943 рр.":

- Духовність починається з храму. У 1943 році Дерманський монастир перебував у складі автокефальної церкви. Згідно з документами, у червні 1943 року Дерманський монастир - фундація князів Острозьких - повернувся в лоно автокефальної

церкви та освячення пам'ятного знака, який віднині став окрасою, гордістю постійним нагадуванням про історію цього дивовижного села.

Перш ніж оприлюднити імена тих, хто був причетний до створення пам'ятного знака, Петро Кульчинський, голова товариства "Дермань", сказав, що Українська держава відбудеться тільки тоді, коли наша влада буде нашою, і

визнаною відшумом свято. Безсмертно воно владосю. І як же хочеться, щоб молодь взяла з нього не лише гарний спогад про чудове розважальне шоу зірок української естради, але передовсім - дух своїх славітих предків, що перебував тої днини між нині суцями, щоб обізвався він у їхній крові жагою завершити справу створення Української держави!

церкви. Нимі ж святині наші нам не належать. Але сподіваюся, що з часом у всіх церквах України молитимуться українською мовою.

Андрій ЛАВРЕНЧУК, Рівненська облдержадміністрація: Держава сама не будується, її потрібно будувати. Пропозиція перетворити Дермань на історико-культурно-природничий заповідник знаходить розуміння й підтримку в Рівненській облдержадміністрації.

Ярослава СТЕЦЬКО, народний депутат України, голова Всеукраїнського конгресу націоналістів:

- Дермань - село, славне своїми боями та своїми могилами, тут загинув і похований генерал Ступницький, це земля Уласа Самчука. Ваше село не дасть нам забути, що в нас є великий обов'язок - зробити Україну українською. Коли ми ще були юними, нас вчили, щоб ми завжди пам'ятали, що маємо всього, де б не були, будувати Україну. Ми будемо старатися на наступних виборах обрати патріотів, котрі не дозволять, щоб наші міста і села заповнювали російськомовна література. Ми маємо бути господарями на землі, яку нам дав Господь.

Ми зробимо все, щоб в Україні була одна українська православна церква. Таке доручення дають нам ті, хто загинув. Сьогодні є багато націоналістичних сил у Харкові, Сумах, Дніпропетровську, Одесі, Луганську. Конгрес українських націоналістів поставив собі за мету стерти різницю між Сходом і Заходом. Наша мета також - не лише мобілізувати українську інтелігенцію, але й відродити українське село й відродити клас дрібних власників. Запевняю, що перед нами велика будуччина. Я бачила знищені війною держави - Німеччину, Японію, - які тепер входять до "великої сімки". А що нам стоїть на перешкоді? Ми ж маємо таку багату землю! Мусимо вибрати таку Верховну Раду, таких людей в областях і селах, щоб ми, маючи такі природні багатства і такий народ, розбудували Українську державу. Сьогодні ми проголошуємо десятку принципів:

"Змагаємось до поширення багатства, сили та слави Української держави!"

Сергій ПЛАЧИНДА, письменник, член Проводу українських націоналістів:

- В Україні зараз відбувається зубний процес депопуляції: на 1000 чоловік народжується 8 дітей, а помирає 16 чоловік. Тому потрібно почати відродження села. Держава має вирішити питання повернення землі, оскільки вона відібрала землю без компенсації, то мусить повернути її безплатно. Мораторій на продаж землі потрібно встановити тоді, коли всі селяни стануть власниками.